

14 000 km lietuviškais Australijos keliais: skelbiami ekspedicijos „Gabalėliai Lietuvos“ atradimai

Lietuviško paveldo užsienyje enciklopedijos ir filmų apie ją autoriai Augustinas Žemaitis ir Aistė Žemaitienė, įveikę 14 000 kilometrų žiedą aplink Australiją, surinko unikalią medžiagą apie čia išlikusias lietuviškas vietas - paminklus lietuviams, lietuvių klubus ir muziejus, lietuvių kapines, tūkstančius nuotraukų ir vaizdo įrašų, rašoma „Gabalėliai Lietuvos“ pranešime spaudai.

Dabar medžiaga pradedama viešinti: paskelbti enciklopediniai straipsniai anglų kalba, ekspedicijos dienoraščiai. „Gabalėliai Lietuvos“ socialinėje žiniasklaidoje (Facebook bei Instagram) skelbiama vis daugiau nuotraukų, filmų ir įdomių pasakojimų apie Lietuvą Australijoje.

Australijos lietuvių bendruomenę po Antrojo pasaulinio karo sukūrė apie 10 000 „dipukų“ (DP – displaced persons – Antrojo pasaulinio karo metais iš Lietuvos nuo Sovietų okupacijos pasitraukusieji). Tarp jų buvo itin daug inteligentų, menininkų ir intelektualų. Jų palikimas stebina savo masteliais ir kūrybiškumu.

Nuo Sidnėjaus kapinių iki Tasmanijos geležinio vilko: išpūdingiausi „Gabalėliai Lietuvos“

Ekspedicijos metu užfiksuotos vietos, kurios liudija neįtikėtiną lietuvių užsispyrimą svetimame žemyne kurti savo Tėvynės gabalėlį. Tik keli pavyzdžiai:

Lietuvių kapinės Sidnėjuje: „Lithuanian Lawn“ zona Rookwood kapinėse yra viena ikoniškiausių vietų. Čia stovi didingas architekto V. K. Jonyno sukurtas

paminklas su Rūpintojėliu, kuriame įmūryta iš Lietuvos atvežta žemė, kad svajoję grįžti, bet svetimoje žemėje mirę lietuviai ilsėtusi bent simboliškai šalia savo šalies gabalėlio.

Lietuviški ženklai Kanberoje: Australijos sostinė išsiskiria lietuviškų paminklų gausa, pavyzdžiui, 1988 m. padovanota „Eglės žalčių karalienės“ skulptūra viename centrinių parkų. Kanbera taip pat yra viena nedaugelio pasaulio sostinių, turinti lietuvių garbei pavadintą gatvę – Šalkausko (Salkauskas Crescent), skirtą garsiam dailininkui Henrikui Šalkauskui atminti.

Atokiausia pasaulyje lietuviška vieta: Jūkloje (Eucla), Australijos autobeco toliuose, lietuvių Gedimino Patupio įkurti pakelės namai tapo lietuviškų simbolių oaze. Čia stovi unikalūs lietuviškas kryžius su Gedimino stulpų formos spinduliais, o svarbi kaimo gatvė vadinasi „Patupis Street“. Atstumas iki artimiausio miestelio (2000 gyv. Sedunos) – 492 km, o iki artimiausio didmiesčio – 1265 km.

Adelaidės lietuviški stebuklai: Šis miestas pasižymi lietuviško paveldo gausa. Čia veikia unikali Australijoje lietuvių bažnyčia (oficialiai koplyčia), kurios vitražai ir altorius su Gedimino stulpais yra persmelkti tautine simbolika, taip pat didingas lietuvių klubas, stūkso paminklai žuvusiems už Lietuvos laisvę ir Lietuvos žemei, yra Australijos lietuvių archyvas bei muziejus.

Melburno lietuvių namai: Melburno lietuviai įsikūrė senoviniame pastate pačiame miesto centre. Tai gyvybingas lietuvių židinys su didžiule biblioteka, teatro sale ir restoranu, kuriame sekmadienio pietums renkasi šimtai lietuvių.

default

default

default

default

Istorinis lietuvių rajonas Džilonge su Kauno gatve.

Kaip sakė ekspedicijos savanorė Aistė Žemaitienė, „Didžiausias iššūkis Australijoje buvo dideli atstumai. Štai vien iki Jūklos lietuviško kryžiaus iš Adelaidės reikėjo važiuoti dvi dienas, paskui – dar dvi dienas nuo jo iki Perto – ir tuomet tą patį kelią atgal. O iki paminklo lietuviui Jonui Žilinskui vidury miško teko eiti ir pėsčiomis, nes kelias po lietaus tapo nepravažiuojamas. Bet tie toliai, tas atokumas, tie begaliniai Australijos masteliai, ryškūs žvaigždynai ir saulėlydžiai tik padaro tas lietuviškas vietas dar įspūdingesnėmis, unikaesnėmis.“

Istorinės stovyklos ir unikalios vietos

Ekspedicija dokumentavo ir lietuvių kelio Australijoje pradžią: Bonegilos imigrantų stovyklą, kurioje lietuviai „dipukai“ ~1950 m. gyveno pirmosiomis savaitėmis, bei „Baltų stovyklą“ (Balt Camp) miškuose, kur lietuviai atidirbinėjo

privalomus dvejus metus sunkių fizinių darbų.

Tarp netikėčiausių vietų – vieninteliai pasaulyje lietuvių slidininkų namai „Neringa“ Maunt Bulerio kurorte. Ekspedicijos finišas pasiektas Tasmanijoje, skulptoriaus Lino Vaiciulevičiaus valdoje, kur stūkso didžiulis Geležinis vilkas, simbolizuojantis Vilniaus įkūrimo legendą.

Kaip sakė ekspedicijos vadovas Augustinas Žemaitis, „Nuostabu, kad kiekviename Australijos didmiestyje lietuviai įkūrė Lietuvių namus. Taip pat džiugu, kiek lietuvių menininkų, skulptorių paliko savo vardus ir kūrinius Australijos peizažuose: palyginus su bendruomenės dydžiu, neproporcingai daug.“

Kur rasti ekspedicijos rezultatus?

Visi ekspedicijos rezultatai – kaip ir ankstesnė medžiaga apie Gabalėlius Lietuvos pasaulyje – prieinami nemokamai internete.

Lietuviškų vietų užsienyje internetinė enciklopedija „Gabalėliai Lietuvos“ – <http://www.gabaleliailietuvos.lt> (ekspedicijos į Australiją pilna informacija paskelbta anglų kalba, o artimiausiais mėnesiais bus paskelbta ir lietuvių k.)

Ekspedicijos dienoraščiai jau paskelbti <http://istorijos.gabaleliailietuvos.lt> (lietuvių k.)

Ekspedicijos nuotraukos ir kita informacija nuo šio mėnesio taip pat pradedamos skelbti socialinėje žiniasklaidoje: Facebook „Gabalėliai Lietuvos“ (lietuvių k.) ir „True Lithuania“ (anglų k.)

Ekspedicijos filmai pradedami skelbti „YouTube“ kanale „Gabalėliai Lietuvos“.

Socialinėje žiniasklaidoje („Facebook“, „YouTube“) vis daugiau ekspedicijos medžiagos bus skelbiama visus 2026 metus.

Kaip sakė Augustinas Žemaitis, „Skaitytojai turi galimybę komentuoti, užduoti klausimus – „Gabalėlius Lietuvos“ aprašome jau 14 metų ir niekas nesibaigė kartu su ekspedicija – vos gauname papildomos informacijos, taisau ir plečiu straipsnius, sudarinėju ateities ekspedicijų lietuviškais keliais planus.“

Apie projektą ir išleistas knygas

Ši ekspedicija yra tęstinio projekto dalis. Per dešimtmetį Augustinas ir Aistė

Žemaičiai jau ištyrinėjo lietuviškas vietas JAV, Kanadoje, Lotynų Amerikoje, Europoje bei Azijoje.

Be gausybės informacijos internete, projekto pagrindu išleistos dvi gausiai iliustruotos knygos:

„Gabalėliai Lietuvos: Amerika“ – albumas apie lietuvių paveldo didybę JAV (bažnyčias, paminklus, kapines).

„Gabalėliai Lietuvos: Lotynų Amerika“ – dvikalbis leidinys apie lietuvių pėdsakus Argentinoje, Brazilijoje, Urugvajuje ir Kolumbijoje.

Daugiau informacijos, nuotraukų ir vaizdo medžiagos: www.gabaleliai Lietuvos.lt,
<https://istorijos.gabaleliai Lietuvos.lt>